

Research Paper

Investigating historical monuments and tourist attractions in Al-Ashtar County and its relationship with sustainable development

Hadi Shakib¹, Majid Shams^{2*}, Abbas Malek Hosseini³

1. PhD student in Geography and Urban Planning, Malayer Branch, Islamic Azad University, Malayer, Iran

2. Department of Geography and Urban Planning, Malayer Branch, Islamic Azad University, Malayer, Iran.

3. Department of Geography and Urban Planning, Malayer Branch, Islamic Azad University, Malayer, Iran.

ARTICLE INFO

PP: 1-26

Use your device to scan and
read the article online

Keywords: *Historical monuments, tourist attractions, sustainable development, Al-Shatar city.*

Abstract

Tourism has a wide range of impacts in various areas. One of these areas is urban tourism. Urban tourism attempts to examine tourism as an important and effective phenomenon in changes (physical, social, political, managerial) and urban development, and has now shaped another dimension of the urban economy that leads to the renovation and development of the urban landscape, transportation system, tourist accommodations, and the improvement and organization of urban infrastructure. Tourism affects the financial and tax balances of society through its impact on major economic components such as income, employment, price levels, supply and demand. In this regard, tourism is the largest producer of gross domestic product and employment and is the cause of prosperity in many countries and regions. Sustainability in relation to tourism entails that everything from the choice of location, structure, facilities and equipment, and in general the tourism product for the supply and demand of tourists, is subject to the protection of the environment and nature for the host and guest. The purpose of this study is to investigate the historical monuments and tourist attractions of Al-Ashtar County and its relationship with sustainable development. In the present study, the library method was used to collect information related to the background and research literature. Various books, articles, and magazines were used to collect research data in the definitions and theoretical literature section of the study. The relationship between tourism and urban development in Imhr consists of three main dimensions: society, economy, and ecology.

Citation: Shakib, H., Shams, M. and Malek Hosseini, A. (2025). **Investigating historical monuments and tourist attractions in Al-Ashtar County and its relationship with sustainable development.** *Geography (Regional Planning)*, 15(59), 1-26.

DOI: [10.22034/jgeoq.2025.525098.4277](https://doi.org/10.22034/jgeoq.2025.525098.4277)

* **Corresponding author:** Majid Shams, **Email:** fazelman62@yahoo.com

Copyright © 2024 The Authors. Published by Qeshm Institute. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Al-Ashtar County, one of the ancient and historical regions of Lorestan Province, enjoys a privileged position in the field of tourism, with its diverse archaeological sites, pristine natural attractions, and unique cultural potential. With a rich history of civilization and history, such as castles, tombs, inscriptions, and ancient sites, this county is known as one of the cultural treasures of western Iran. In addition to these historical assets, natural landscapes such as soaring mountains, clear springs, lush pastures, and the region's special climate have made Al-Ashtar an attractive destination for domestic and foreign tourists. Within the framework of new concepts of sustainable development, cultural and natural tourism can play a key role in economic dynamism, environmental protection, and strengthening social identity. Targeted and scientific exploitation of the historical and natural potential of Al-Ashtar County, while creating employment and income for local communities, can help preserve cultural heritage and prevent rural migration. Therefore, examining the link between Al-Shatar's tourism attractions and sustainable development is a necessary step towards developing smart strategies for the comprehensive development of the region. Despite having the capacity to become a model tourism region at the regional level, Al-Shatar city faces a multiplicity of decision-makers, weak management, lack of stability in the region's tourism management, and inadequate environmental and physical infrastructure as major obstacles to achieving this goal. Considering what was stated, the development of tourism in the city of Al-Shatar, by providing new employment opportunities for the residents of Al-Shatar and preventing the migration of young people and educated people to the provincial center, is a means that gives the region new life and promotes its development. On the other hand, the development of the Al-Shatar tourism industry without a proper planning framework for tourism development will cause irreparable damage and losses. In recent years, Al-Shatar tourism has faced a decrease in tourist attraction. Therefore, the issue in this

research is to identify the indicators of tourism development in the city of Al-Shatar. What is the status of Al-Shatar tourism from the perspective of economic, social, physical and environmental people?

Methodology

The purpose of this study is to investigate the historical monuments and tourist attractions of Al-Ashtar County and its relationship with sustainable development. In the present study, the library method was used to collect information related to the background and research literature. Various books, articles, and magazines were used to collect research data in the definitions and theoretical literature section of the study. The relationship between tourism and urban development in Imhr consists of three main dimensions: society, economy, and ecology.

Results and Discussion

Since the aim of the research is to investigate the effects of tourism on urban development, the three dimensions of urban development (economic, social, environmental) and the effects of tourism on them are distinguished.

Economic effects

In many countries of the world, tourism is considered one of the key sectors for economic development and progress, and its most important effect is the creation of employment and income. The extent of this effect depends on the type of investment and the position of this industry in the national economy (Noorbakhsh et al., 2010: 30)

In general, the direct and indirect economic effects of tourism on urban development can be summarized as follows:

- A. Creation of employment and increase in public income at the community level
- B. Inflow of foreign capital and investments into cities
- D. Introduction of the city as a tourism pole
- D. Increase in the number of people employed in tourism-related matters
- C. Growth of construction and renovation at the city level
- H. Utilization of existing local capabilities (Norbakhsh et al., 2010: 30).

These benefits can be assessed at national, regional and local levels. According to Pearson (1989) and Dyson (1955), the negative consequences of tourism include:

- a. Inflation (general increase in prices)
- b. Seasonal jobs and unemployment
- c. Increase in land prices
- d. Development of the service sector and the breakdown of commodity production
- c. Reduction of public services
- h. Unbalanced development of the region (Norbakhsh et al., 2010: 30).

Social effects

Some of the most beneficial effects of tourism on society include:

- a. Increasing pride, strengthening local values, traditions and indigenous culture
- b. Increasing contact between tourists and citizens and strengthening intercultural communication
- d. Revival of local arts and crafts
- e. Improving the social and cultural life of the local community

- c. Better protection and maintenance of cultural relics and historical buildings

Cartier (1996) believes that the negative social effects of tourism can include:

- A. Damage to local culture due to frequent encounters with tourists from different cultures
- B. Damage to historical buildings and relics due to increased visits
- D. Excessive production of low-quality handicrafts and commercialization of culture and handicrafts
- D. Increased crime, theft and prostitution and debauchery

- C. Conflicts between city residents (Haly and Elt, 2012: 649)

Environmental effects

The main basis of tourism-related activities is the environment. Therefore, even tourism is forced to preserve the environment and natural resources in order to survive. This has caused tourism to have major effects on the environment, the most important of which are:

- A. Helping to protect natural resources and wildlife, including marine environments
- B. Establishing national and regional parks and reserves
- C. Increasing public awareness of environmental values
- D. Improving the environment and natural landscapes

- C. Developing urban green spaces

And the negative effects of tourism include the following:

- A. Destruction of natural resources
- B. Air, water and noise pollution

- C. Destruction of ancient monuments

D. Increasing the volume of waste in the region (Hashempour et al., 2012: 55) Russia, Turkey, Iran, America, the Zionist regime, China and England are the most important regional and extra-regional players in the Caucasus region in this tension, each pursuing their own geopolitical interests and each trying to negate each other. The grounds for the formation of this tension are: 1- revival of national pride and Ilham Aliyev's instrumental view of this issue; 2- Removing the Karabakh spectrum from the arena of power in Armenia; 3- Azerbaijan's perceived isolation in relation to the threat of Iran and Russia and its approach to external neighbors; 4- Russia's attack on Ukraine and creating a power vacuum in the region; 5- The war of corridors and the extravagance of Türkiye's geo-economic interests;

It seems that the creation of this corridor will completely cut off Iran's access to Armenia, and this has negative consequences for Iran in various economic, transit, political and security dimensions, which will destroy Iran's geopolitical advantage and superiority in the Caucasus region. Thus, Iran's concerns about the establishment of the Zangezur Corridor can be explained in two geopolitical and geoeconomic axes.

Conclusion

Among human activities, there are few activities that have been able to simultaneously attract the attention of economists, geographers, environmentalists, psychologists, sociologists, and researchers in political science and management, and tourism is certainly one of them. It must be said that tourism is the most widespread service industry in the world, and tourism will certainly expand faster than in the present and future centuries. If until yesterday, the most important factor and motivation for tourism was information received from limited written sources such as books, newspapers, and photographs, today the information highways (Internet), satellite programs, and audio-visual productions in all countries and regions have caused a huge number of audiences to move from one point to another with the motivation to visit and benefit from the features of tourism. While the tourism industry has entered a new era with unprecedented growth and is expected to increase its importance in

the global economic system, stakeholders and the public have increasingly realized the direct and effective connection between tourism and the future of societies. In the meantime, the close relationship between social, economic, cultural, political dimensions and proper management of natural resources is a vehicle for sustainable development, which can ensure and outline a bright future for a region. Sustainable tourism development includes three important aspects, which are: 1- Environmental protection 2- Conservation of resources and cultural heritage 3- Respect for communities. Sustainability in relation to tourism entails that everything from the choice of location, structure, facilities and equipment and in general the tourism product for the supply and demand of tourists, is subject to the protection of the environment and nature for the host and guest. Sustainable tourism includes all social, economic and environmental aspects, but the environment has always been emphasized in it. In the literature on sustainable tourism development, the main issues of sustainability include economic benefits, controlled economic growth, improved local and regional relations, and equitable distribution of the benefits of the

local economy. It should be noted that when an activity is sustainable without harming the environment (natural and human) and its resources and continues for a long time, it has achieved sustainable conditions. Sustainable development has several environmental goals. In order for the planned functions of tourism to be successful, it is necessary to give all actors in the tourism field, such as unions, non-governmental organizations, private entrepreneurs, and community-based institutions, the opportunity to participate in the design, implementation, and continuation of tourism functions, alongside government institutions, and then provide everyone with the opportunity to enjoy the benefits of tourism fairly. Urban tourism can contribute to the sustainable development of a city if it is in line with the sustainable goals and contexts mentioned above. In general, sustainable development of a city is due to sustainable, constructive and systematic interactions between humans (in different dimensions) and humans with the environment in its natural and ecological dimensions. Interactions that, over time, make the city biologically habitable, economically sustainable, socially cohesive and physically beautiful.

References

1. Elahimanesh, Mohammad Hassan, Hosseini Nejad, Mah Khatouni, Seyed Bagher, Yasemi, Mohsen, (2018), The economic role of tourism in sustainable urban development (case study: Bandar Abbas city), Shushtar Social Sciences Quarterly, Year 12, Issue 3 (42), pp. 47-68.
2. Baba Khanzadeh, Idris, 2013, Study of the economic, social, cultural and environmental effects of tourism development on the Oramanet region, Journal of Spatial Planning and Geography, 3(10), pp. 145-164.
3. Badko, Behrouz, Hassani, Somayeh, (2016), Study of the impact of tourists on the environment of Noor County; from the perspective of the host community, Heritage and Tourism Quarterly.
4. Bahreini, Badrieh, (2019), Cultural Tourism and Sustainable Development, Specialized Scientific Quarterly of Tourism and Sustainable Development Research, Year 3, Issue (1) (9).
5. Papli Yazdi, Mehdi and Mohammad Hossein Saghaei (2011), Tourism (Essence and Concepts), 6th edition, Tehran, Samat.
6. Kazemi Mostafapour, Samira; Fahmieh, Saadat Yar and Fatemeh Bitarf (2012), The Effect of Tourists' Mental Image on the Perceived Value of Caspian Sea Coastal Cities with Emphasis on the Mediating Role of Perceived Quality Factors, Journal of Urban Research and Planning, Year 2, No. 6, pp. 1-34.
7. Kazemi, Mehdi (2012), Tourism Management, Samat Publications, 5th edition.
8. Farji Rad, Abdolreza and Somayeh Aghajani (2009), A New Analysis of Tourism and Its Latest Classification, Geographical Quarterly, Year 6, No. 23, pp. 72-92.
9. Ghadami, Mustafa; Aligholizadeh Firouz; Jai, Naser (2012), Evaluation of Destination Tourism Development in the Framework of Sustainability,

- Geographical Research Quarterly, P. 27, No. 1, pp. 79-104.
10. Khorasani Motlagh, Hengameh, Mousavi Farahbakhsh, Habibeh, Foroughi, Fatemeh (2017), Urban Economy and Resilience and Its Relationship with the Tourism Industry, International Conference on Urban Economics, Tehran.
 11. Khavarian Garmsir, Amir Reza; Stavers, Jacqueline M; Alian, Mehdi (2013), Strategic Planning for Tourism Development Urban Tourism Development Using the SOAR Strategic Model, Case Study, Oil City, Humanities Lecturer in Spatial Planning and Planning, Volume 17, No. 3, pp. 127-142
 12. Habibi, Fateh, Mohammadi, Samira (2017) (Investigating the Impact of Tourism Development on Human Development Index, First International Conference on Economic Planning, Sustainable and Balanced Regional Development, Kurdistan Polytechnic University of Soleimani.
 13. Hajinejad, Ali; Ghadami, Mustafa; Sahraei, Ahmad; Fatemi, Javad (2013), Evaluation of Factors Affecting the Development of Tourism in the Coastal Region Jooybar County Using the SWOT Strategic Model, Scientific Research Quarterly of New Perspectives in Human Geography, Vol. 5, No. 2, Spring, pp. 109-128.
 14. Hatami Nejad, Hossein, Sharifi, Amir, (2015), Investigating the Role of Urban Tourism Expansion on Sustainable Urban Development (Case Study: Sanandaj City), Scientific Quarterly of Urban Tourism, Volume 2, No. 1, Spring 2015, pp. 1-103
 15. Sarai, Mohammad Hossein; Shamshiri, Moslem. (2013), Investigating the Status of Tourism in Shiraz City in the Direction of Urban Development Using the SWOT Technique, No. 1, Geography and Environmental Planning, Year 24, No. 1, 69-88.
 16. Shatryan, Mohsen, Gholami Younes, Mirmohammadi Mohammad, (2017), Evaluation of Sustainable Urban Tourism Development Indicators: A Case Study of "Kashan City", Journal of Applied Research in Geographical Sciences. 17 (46): 195-214.
 17. Razavi, Niloufar (2013), The Necessity and Foundations of Children's Participation in Empowering Rural Communities, Journal of Housing and Rural Environment, No. 133, pp. 29-38.
 18. Zainali, Bahram (2014), Evaluation of Tourist Satisfaction with the Tourism Product of Qoron Beach Park Using the HOLSAT Model, Master's Thesis, Faculty of Geography and Planning, University of Tabriz.
 19. Sabouri, Mina (2018), Sustainable Tourism Development, Why and How?
 20. Barbour, J. (1993). Ethics in an Age of Technology, San Francisco: Harper Collines.
 21. Choi, S.H.; (2003). Measurement of Sustainable Development Progress for Managing Community Tourism, Dissertation for PHD) Texas A&M University
 22. Kaya, M. A., Gül, Y., Demir, E., Uğurlu, S. B., & Tetik, O. (2024). Cultural heritage tourism and sustainability: A bibliometric analysis. Sustainability, 16(15), 6424. <https://doi.org/10.3390/su1615642>
 23. Movahed, Ali and Sedigheh Dowlatshah (2016). Study of Tourism Capacity for Urban Tourism the Rule of Tourism Development in Mazandaran Province, Tehran: Resanesh Publication.
 24. Oila, M., K. Mrrtines& L. Gabriel, "Tourism Management in Urban Region: Brazile Vest Urban Region", Journal of Sustainable Tourism, Vol. 29, pp. 567-569, 2012
 25. Özgeriş, M., Karahan, F., Kılıç, A., Gül, O., Şahin, I., & Karaman, E. A. (2024). Cultural heritage management in the context of sustainable tourism: The case of Öşkvan Monastery (Uzundere, Erzurum). Sustainability, 16(22), 9964.
 26. Reihanian, A. & Beinti Mahmood, N.Z. & Kahrom, E. & Wan Hin, T. (2012). Sustainable tourism development strategy by SWOT analysis: Boujagh National Park, Iran. Tourism Management Perspectives 4: 223-228.
- anese tour guides, African Journal of Business Management, vol.5, No.4, pp: 1325-1333

27. Tsai, W.H., (2010). An integrated approach for selecting corporate social responsibility programs and costs

evaluation in the international tourist hotel, International Journal of Hospitality Management. 29 pp. 385?39

مقاله پژوهشی

بررسی آثار تاریخی و جاذبه های گردشگری شهرستان الشتر و ارتباط آن با توسعه پایدار

هادی شکیب- دانشجو دکتری رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد ملایر، دانشگاه آزاد اسلامی، ملایر، ایران
مجید شمس* - گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد ملایر، دانشگاه آزاد اسلامی، ملایر، ایران
عباس ملک حسینی - گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد ملایر، دانشگاه آزاد اسلامی، ملایر، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
گردشگری در حوزه های مختلف اثرات گسترده ای دارد. یکی از این حوزه ها، گردشگری شهری است. گردشگری شهری سعی دارد گردشگری را به عنوان یک پدیده مهم و مؤثر در تغییرات (کالبدی، اجتماعی، سیاسی، مدیریتی) و توسعه شهری، مورد بررسی قرار دهد و اکنون بعد دیگری از اقتصاد شهری را شکل دهی نموده که به نوسازی و توسعه سیمای شهری، سیستم حمل و نقل، اقامتگاه های گردشگری و بهبود و ساماندهی زیرساختهای شهری منتهی می گردد. گردشگری از طریق تأثیر بر مؤلفه های عمده اقتصادی مانند درآمد، اشتغال، سطح قیمت ها، عرضه و تقاضا، ترازهای مالی و مالیاتی جامعه را تحت تأثیر قرار می دهد. در این راستا گردشگری، بزرگترین تولید کننده تولید ناخالص داخلی و اشتغال بوده و باعث رونق بسیاری از کشورها و مناطق هست. پایداری در رابطه با گردشگری این پیامد را در پی دارد که هر چیز از انتخاب مکان، ساختار، تسهیلات و تجهیزات و به طور کلی محصول گردشگری برای عرضه و تقاضای گردشگران، تابع حفاظت از محیط و طبیعت برای میزبان و مهمان باشد. هدف این تحقیق بررسی آثار تاریخی و جاذبه های گردشگری شهرستان الشتر و ارتباط آن با توسعه پایدار می باشد. در مطالعه حاضر برای گردآوری اطلاعات مربوط به پیشینه و ادبیات تحقیق از روش کتابخانه ای استفاده شده است. برای گردآوری داده های تحقیق در بخش تعاریف و ادبیات نظری تحقیق از کتاب ها، مقالات، مجلات مختلف استفاده می شود. ارتباط میان گردشگری و توسعه شهری پایدار، از سه بعد اصلی: جامعه، اقتصاد و اکولوژی تشکیل شده است.	شماره صفحات: ۲۶-۱ از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید واژه های کلیدی: آثار تاریخی، جاذبه های گردشگری، توسعه پایدار و شهرستان الشتر

استناد: شکیب، هادی، شمس، مجید و ملک حسینی، عباس. (۱۴۰۴). بررسی آثار تاریخی و جاذبه های گردشگری شهرستان الشتر و ارتباط آن با توسعه پایدار. فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، ۱۵ (۵۹)، ۱-۲۶

DOI: 10.22034/jgeoq.2025.525098.4277

مقدمه

در دنیای امروز، گردشگری و توسعه پایدار به عنوان دو مفهوم کلیدی در برنامه ریزی های کلان اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی، نقش پررنگی در تحول و پویایی جوامع ایفا می کنند. آثار تاریخی و جاذبه های گردشگری، به عنوان منابعی ارزشمند از میراث فرهنگی و طبیعی، از یک سو در زمره عوامل اصلی جذب گردشگر قرار دارند و از سوی دیگر می توانند با مدیریت صحیح، به عاملی برای رشد پایدار در ابعاد مختلف تبدیل شوند (از گریس و همکاران، ۲۰۲۴^۱). شناخت ظرفیت های تاریخی و گردشگری هر منطقه، فراتر از جذابیت های بصری، ابزاری مهم در جهت هویت سازی، تقویت اقتصاد محلی و ارتقای کیفیت زندگی ساکنان به شمار می رود. از سوی دیگر، توسعه پایدار مفهومی است که توازن میان نیازهای نسل حاضر و آینده را در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی دنبال می کند. ارتباط میان جاذبه های گردشگری و توسعه پایدار، زمانی معنا می یابد که بهره برداری از این جاذبه ها با رویکردی مسئولانه، مشارکتی و بلندمدت صورت گیرد (کایا و همکاران، ۲۰۲۴^۲). لغت گردشگری معادل کلمه لاتین Tourism است که برگرفته از لغت تور^۳ فرانسوی به معنای چرخش، طی کردن و سیر کردن می باشد (بابایی و جنگجو، ۱۳۹۲) و معادل های گوناگونی مانند گردشگری، جهانگردی، سیاحت، تفریح و حتی ایران گردی که هر کدام بار معنایی خاص خود را دارد، برای آن در نظر گرفته شده است و این موضوع حاکی از خصوصیت میان رشته ای گردشگری و نگرش های متنوع و متفاوت از این صنعت است. براساس تعریف سازمان جهانی توریسم، گردشگری با معادل دقیق و درست انگلیسی آن توریسم، به کلیه فعالیت های افرادی اطلاق می شود که به مکانی خارج از محیط عادی خود به منظور گذران ایام فراغت، کار و یا سایر اهداف، برای مدت زمانی کمتر از یک سال، سفر می کنند؛ بنابر این تعریف محدوده توریسم از مسافرت هایی که صرفاً به منظور گذران تعطیلات و سپری کردن چند روز در دیدار از دوستان و آشنایان و بازدید از مناطق جذاب انجام می گیرد، فراتر می رود (فرجی راد و آقا جانی، ۱۳۸۸: ۶). گردشگری مجموع پدیده ها و ارتباطات ناشی از کنش متقابل میان گردشگران، سرمایه، دولت ها و جوامع میزبان، دانشگاه ها و سازمان های غیر دولتی، در فرآیند جذب، حمل و نقل، پذیرایی و کنترل گردشگران و دیگر بازدید کنندگان است (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۹۰: ۱). گردشگری یکی از صنایع کیلیدی در هر جامعه است که می تواند توجه برنامه ریزان را جلب کند، زیرا این صنعت بر بسیاری از بخش های جامعه، از جمله بخش های اقتصادی، فرهنگی و زیست محیطی تأثیر می گذارد. از طرف دیگر، حجم زیاد مسافرت ها در سال های اخیر موج شده است گردشگری یکی از بزرگترین صنایع در دنیا معرفی می شود (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۸).

بورکارت و مدلیک گردشگری را سفری موقتی و کوتاه معرفی می کنند که در آن گردشگر برای سیر و سیاحت به منطقه ای خارج از محل سکونت و کار خود می رود (کاظمی، ۱۳۹۰: ۱۵). اصطلاح توریست یا گردشگر از قرن نوزدهم معمول شد. در آن زمان اشراف زادگان فرانسه میبایست برای تکمیل تحصیلات و کسب تجربه های لازم زندگی اقدام به مسافرت می نمودند. این جوانان در آن زمان توریست نامیده می شدند و بعدها در فرانسه این اصطلاح در مورد کسانی به کار میرفت که برای سرگرمی و وقت گذرانی و گردش به فرانسه سفر می کردند و بعداً با تعمیم بیشتر به کسانی اطلاق می شد که اصولاً به این منظور به سفر می رفتند. کم کم کلمه توریست به بعضی زبان های دیگر نیز وارد افرادی که با هدف کار یا تجارت سفر می کنند نیز ممکن است به عنوان گردشگر به بازدید از جاذبه های مقصد یا شرکت در فعالیت های تفریحی بپردازند (کامیلری، ۲۰۱۸: ۳). گردشگری یکی از صنایع خدماتی محسوب شده و درآمد حاصل از آن به صورت بخش از تولید ناخالص داخلی کشور میزبان، مستقیماً بر رشد اقتصادی آن کشور تأثیر می گذارد. تجارت و گردشگری به عنوان دو منبع اصلی کسب درآمدهای ارزی برای اقتصادهای کوچک و بزرگ تلقی می شود. گردشگری می تواند گزینه مناسبی برای تنوع بخشی به اقتصاد، توسعه زیر ساخت ها، اشتغال زایی، حفاظت بهتر محیط زیست، کمک به توسعه پایدار، افزایش تعامل انسان ها و فرهنگ های مختلف با یکدیگر باشد (حبیبی، ۱۳۹۶: ۴). در سال ۱۹۳۷ هیئت کارشناسان آمار جامعه ملل در جهت تعریف توریست گام برداشت. به نظر این هیئت به همه افرادی که به منظور تفریح و لذت بردن به مدت ۲۴ ساعت و بیشتر و کمتر از یک سال، محل اقامت دائم خود را

^۱ Özgeriş^۲ Kaya^۳ Tour

ترک می‌کنند، توریست یا جهانگرد می‌گویند. اما هویت مزبور افرادی را که به منظور اشتغال به کار یا حرفه‌ای به کشور دیگر وارد می‌شوند، مانند مسافران عبوری و دانشجویان مقیم یک کشور را جهانگرد نمی‌دانست. سازمان جهانی جهانگردی در سال ۱۹۹۱ در کنفرانس بین‌المللی مسافرت و آمارهای جهانگردی که در اتاوا برگزار شد، تعاریفی ارائه داد از جمله این که؛ جهانگرد یا گردشگر (دیدارکننده یک شبه) کسی است که یک شب در اقامتگاه عمومی یا خصوصی در محل مورد بازدید به سر می‌برد. در عین حال گردشگر یک روزه کسی است که به تفریح می‌رود و مقصود کسی است که یک روز به مکان دیگری می‌رود اما شب را در آنجا نمی‌گذارند. اما از نظر سابقه کاربرد جهانگرد یا توریست در زبان فارسی گفت؛ در گذشته به کسانی که با هدف و منظور مشخص دست به سفر سیاح گفته می‌شد. این واژه تا نیمه قرن بیستم کاربرد داشت اما بعد از آن واژه جهانگردی جای آن را گرفت (رضوانی، ۲۰۱۳: ۸۹). تا قبل از جنگ جهانی اول، امکانات تفکیک اشکال جهانگردی باتوجه به طبقات اجتماعی نداشت، در حالی که امروزه باید عواملی را مورد استفاده قرارداد که این عوامل شامل زمان، مکان، انگیزه و هدف است باتوجه به مدت زمان اقامت و یا به عبارتی دیگر طول مدت مسافرت می‌توان از جهانگردی کوتاه مدت و جهانگردی درازمدت صحبت نمود و آنها را از یکدیگر تفکیک کرد. فصل سال نیز می‌تواند دو نوع از جهانگردی را شامل توریسم زمستانی (از آبان تا فروردین) و توریسم تابستانی (از اردیبهشت تا مهرماه) است، مشخص نماید. مکان مسافرت و یا محل اقامتی که توریست انتخاب می‌کند نیز، شکل معینی را عرضه می‌دارد. اقامت ممکن است در هتل، کمپینگ، ویلای شخصی و یا خانه‌های اجاره‌ای باشد. انجام چنین مسافرت‌هایی معمولاً توسط وسایط حمل و نقل زمینی، هوایی و دریایی را بوجد آورد (بادکو و همکاران، ۱۳۹۵). توریسم واژه‌ای فرانسوی است که از ریشه «تور» گرفته شده است. تور در زبان فرانسه به معنای؛ حرکت دورانی، عمل پیمودن، طی کردن پیرامون، سیر و گردش کردن به کار رفته است. واژه توریسم نخستین بار در سال ۱۸۱۱ میلادی در یک مجله به نام اسپورتینگ مورد استفاده قرار گرفت. در آن زمان این لغت به معنای مسافرت به منظور تماشای آثار تاریخی و بازدید از مناظر طبیعی برای کسب لذت به کار می‌رفت. اصطلاح گردشگر برای اولین بار در قرن نوزدهم برای اشراف زادگان فرانسوی که مشغول تحصیل یا کسب تجربه در خارج از کشور بودند به کار رفت، بعدها این واژه برای کسانی که به فرانسه برای تفریح مسافرت می‌کردند استفاده شد. از همان زمان گردشگر به بعضی از مسافرینی گفته می‌شد که هدف آن‌ها استراحت، گردش، سرگرمی و آشنایی با مردم و نه کسب درآمد و اشتغال بود (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۵) در سال ۱۹۶۳ در کنفرانس بین‌المللی گردشگری در شهر رم، گردشگر از نظر آماری به فردی اطلاق شد که بیش از ۲۴ ساعت و کمتر از سه ماه و بدون کسب درآمد به عنوان مسافر به مقصدی وارد شده و اقامت نماید (زینلی، ۱۳۹۳: ۱۶). گردشگری در حوزه‌های مختلف اثرات گسترده‌ای دارد. یکی از این حوزه‌ها، گردشگری شهری است. گردشگری شهری سعی دارد گردشگری را به عنوان یک پدیده مهم و مؤثر در تغییرات (کالبدی، اجتماعی، سیاسی، مدیریتی) و توسعه شهری، مورد بررسی قرار دهد و اکنون بعد دیگری از اقتصاد شهری را شکل دهی نموده که به نوسازی و توسعه سیمای شهری، سیستم حمل و نقل، اقامتگاه‌های گردشگری و بهبود و ساماندهی زیرساخت‌های شهری منتهی می‌گردد. به بیان دیگر باید اذعان داشت، گردشگری شهری نقش فعالی در ارتقای ساختار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مناطق شهری بازی می‌کند که مهمترین هدف آن توسعه اقتصادی و اجتماعی مقاصد گردشگری است. منظور از اثرات اقتصادی گردشگری، کلیه آثاری است که بر پیکره اقتصادی تأثیر می‌گذارد. گردشگری از طریق تأثیر بر مؤلفه‌های عمده اقتصادی مانند درآمد، اشتغال، سطح قیمت‌ها، عرضه و تقاضا، ترازهای مالی و مالیاتی جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در این راستا گردشگری، بزرگترین تولید کننده تولید ناخالص داخلی و اشتغال بوده و باعث رونق بسیاری از کشورها و مناطق هست، به عبارت دیگر تقویت گردشگری متضمن منافع اقتصادی بوده و حدود ۱/۵ درصد به تولید ناخالص این گسترش اقتصادی مربوط به فعالیتهای گردشگری به ویژه در کشورهای جهان سوم، کشورها کمک می‌کند. گردشگری باعث افزایش درآمد و ارز آوری برای شهر یا منطقه می‌شود. این عمل با هزینه‌هایی که یک گردشگر در طول دوره اقامت خود در کشور میزبان صرف می‌کند، محقق می‌شود، به این جریان اقتصادی، صادرات نامرئی می‌گویند. این صنعت می‌تواند در توسعه منطقه‌ای نیز نقشی مؤثر ایفا کند، به گونه‌ای که علاوه بر برجسته ساختن اصالت‌های منطقه‌ای، از ماحصل آن در حفظ و ساماندهی این اصالت‌ها و نیز بوجود آوردن توازن بهینه منابع و طرز استفاده مناسب از آن نیز بهره‌جوید (Movahed & Dowlatshah, 2016: 202)

گردشگری از طریق تأثیر بر درآمد ملی، اشتغال، تغییر قیمت ها و تراز بازرگانی ملی، اقتصاد کشور را تحت تأثیر قرار می دهد. لزوماً نباید درآمدهای حاصله از گردشگری را به خود این صنعت یا خدمات اختصاص داد بلکه بهتر آن است این درآمدها را صرف امور زیربنایی و بنیادی جامعه نمود که در دراز مدت، اثرات مثبت خود را بر گردشگری نیز خواهد گذاشت. تأثیر درآمدی گردشگری، امروزه سهم زیادی از درآمد برخی کشورها از محل فعالیت های گردشگری است. مسافرت و جهانگردی در تولید ناخالص ملی نقش والایی را ایفا می کند، گردشگری علاوه بر ایجاد اشتغال، موجب درآمد ملی میشود که بخشی از درآمد بهصورت درآمد ارزی حاصل می شود. قسمت اعظم درآمدهای ناشی از گردشگری، بیشتر به مناطقی از جهان اختصاص دارد که از اوضاع اقتصادی و رفاهی بهتری نسبت به بقیه نقاط جهان برخوردارند (خراسانی مطلق، ۱۳۹۵: ۱۱). گردشگری ضمن ایجاد یک سلسله فعالیت های جدید در جامعه، موجب فعال شدن سایر بخش های اقتصادی شده و می تواند در موازنه ارزی اثرات سازندهای داشته باشد. بخشهای حمل و نقل، مواد غذایی، سوخت و انرژی، صنایع دستی و بخش ساختمانی و دیگر موارد، به تبع فعالیت های گردشگری رونق می گیرد و زمینه مناسب برای ایجاد اشتغال و توسعه اقتصادی را فراهم می آورند. در بسیاری از کشورهای جهان، گردشگری به عنوان یکی از بخش های کلیدی و اصلی برای توسعه و پیشرفت اقتصادی عمل کرده است. البته میزان تأثیر گردشگری در توسعه، با نظام حکومتی و جهت گیری آنها ارتباط مستقیم دارد میزان این تأثیر، بستگی به نوع سرمایه گذاری و جایگاه این فعالیت در اقتصاد ملی دارد (زاهدی، ۱۳۸۷: ۴۰).

شهرستان الشتر، یکی از مناطق کهن و تاریخی استان لرستان، با برخورداری از آثار باستانی متنوع، جاذبه های طبیعی بکر و ظرفیت های فرهنگی منحصر به فرد، از جایگاهی ممتاز در زمینه گردشگری برخوردار است. این شهرستان با پیشینه ای غنی از تمدن و تاریخ، همچون قلعه ها، آرامگاه ها، کتیبه ها و محوطه های باستانی، به عنوان یکی از گنجینه های فرهنگی غرب ایران شناخته می شود. در کنار این داشته های تاریخی، مناظر طبیعی همچون کوه های سر به فلک کشیده، چشمه های زلال، مراتع سرسبز و اقلیم خاص منطقه، الشتر را به مقصدی جذاب برای گردشگران داخلی و خارجی تبدیل کرده است. در چارچوب مفاهیم نوین توسعه پایدار، گردشگری فرهنگی و طبیعی می تواند نقشی کلیدی در پویایی اقتصادی، حفاظت از محیط زیست و تقویت هویت اجتماعی ایفا کند. بهره برداری هدفمند و علمی از ظرفیت های تاریخی و طبیعی شهرستان الشتر، ضمن ایجاد اشتغال و درآمدزایی برای جوامع محلی، می تواند به حفظ میراث فرهنگی و جلوگیری از مهاجرت روستاییان کمک کند. از این رو، بررسی پیوند میان جاذبه های گردشگری الشتر و توسعه پایدار، گامی ضروری در راستای تدوین راهبردهای هوشمندانه برای توسعه همه جانبه منطقه به شمار می آید.

شهر الشتر علی رغم برخورداری از ظرفیت تبدیل شدن به یک منطقه نمونه گردشگری در سطح منطقه، تعدد تصمیم گیران، ضعف مدیریتی، فقدان ثبات در مدیریت گردشگری منطقه و همچنین نامناسب بودن زیرساخت های محیطی و کالبدی را به عنوان موانع اساسی در جهت رسیدن به این هدف در مقابل خود دارد؛ با توجه به آنچه بیان شد، توسعه گردشگری شهر الشتر، با فراهم آوردن فرصت های جدید اشتغال برای ساکنین شهر الشتر و جلوگیری از مهاجرت جوانان و افراد تحصیل کرده به مرکز استان (وسیله ای است که به منطقه حیاتی دوباره می دهد و موجب توسعه آن می شود، از طرف دیگر، توسعه صنعت گردشگری الشتر بدون داشتن چارچوب برنامه ریزی صحیح توسعه گردشگری سبب آسیب و زیان های جبران ناپذیری خواهد شد، در سال های اخیر گردشگری الشتر با کاهش جذب گردشگر مواجه شده است، بنابراین مساله در این پژوهش شناخت شاخص های توسعه گردشگری در شهر الشتر می باشد، گردشگری الشتر از نظر شاخص های اقتصادی - اجتماعی - کالبدی / فیزیکی و زیست محیطی در چه وضعیتی می باشد؟

الهی منش همکاران سال (۱۳۹۷) در تحقیقی با عنوان نقش اقتصادی گردشگری در توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی: شهر بندر عباس) به بررسی و نقش راهبرد اقتصادی مناسب برای توسعه گردشگری در منطقه مورد مطالعه پرداختند. روش تحقیق از نوع توصیفی - تحلیلی و با هدف کاربردی می باشد. و از روش پیمایشی و با ابزار پرسشنامه جهت جمع آوری اطلاعات مورد نظر استفاده شده، در همین ارتباط جامعه آماری این تحقیق ساکنین شهر بندرعباس بود و در تحقیق حاضر برای محاسبه حجم نمونه از روش نمونه گیری تصادفی ساده و قابل دسترس استفاده شد و حجم نمونه مورد مطالعه، ۱۰۰ نفر برآورد گردیده است.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز از نوع آماری با استفاده از نرم افزار SPSS و از آزمون خی دو استفاده شده است. نتایج حاصل از تحقیق نشان داد: گسترش شبکه حمل و نقل برای گردشگران باعث افزایش اشتغال می شود، افزایش امکانات تفریحی منطقه باعث افزایش اشتغال می شود و همچنین افزایش امنیت گردشگران باعث گسترش اشتغال می شود.

سجادی و همکاران سال (۱۳۹۷) در تحقیقی با عنوان نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری ساحلی از دیدگاه جامعه میزبان (مطالعه موردی شهر بوشهر) به بررسی و شناسایی عوامل مؤثر در مدیریت شهری و نقش آن در توسعه پایدار گردشگری ساحلی در شهر بوشهر پرداختند. روش پژوهش مبتنی بر رویکرد توصیفی تحلیلی است که با روش میدانی جهت تکمیل پرسش نامه ها همراه شده است. سپس داده های پژوهش با استفاده از آزمون t تک نمونه ای از طریق نرم افزار SPSS پردازش و تحلیل شده است. نتایج حاصل از این تحقیق نشان می دهد: می توان گفت که مدیریت شهری تا کنون اثرات مثبتی بر توسعه گردشگری ساحلی در شهر بوشهر داشته است. اگرچه مدیریت شهری در این خصوص موجبات رضایت نسبی گردشگران را فراهم نموده است، ولی در جهت تداوم و پایداری گردشگری ساحلی در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی شهر پیشنهاد می شود ضمن جلوگیری از تغییر کاربری های غیراصولی در سواحل، هماهنگی لازم جهت نهادینه کردن تعامل گردشگری با دیگر فعالیت های موجود در شهر و از همه مهم تر، تعامل فرهنگ بومی با جامعه میزبان توسط مدیریت شهری صورت گیرد.

شاطریان و همکاران سال (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان ارزیابی شاخص های توسعه گردشگری پایدار شهری مطالعه موردی شهر کاشان به بررسی ارزیابی شاخص های توسعه گردشگری شهر کاشان بر اساس ۴ شاخص: آسایش، رقابتی بودن، فن آوری اطلاعات و ارتباطات و مدیریت خوب گردشگری پرداختند. روش پژوهش توصیفی تحلیلی است. حجم نمونه از طریق فرمول کوکران تعداد ۳۸۲ نفر تعیین گردید. روش جمع آوری داده ها متکی بر برداشت میدانی با استفاده از پرسشنامه بوده است. نتایج تحقیق نشان می دهد که: براساس نظر گردشگران میانگین های توسعه گردشگری به این ترتیب می باشند: میانگین اصل آسایش (۳/۱۳)، میانگین اصل رقابت پذیری (۳/۱۸)، اصل مدیریت گردشگری (۱۸/۳)، میانگین اصل فن آوری اطلاعات و ارتباطات (۲/۸۷) می باشد و میانگین کلی شاخص توسعه گردشگری از دیدگاه گردشگران برابر با ۱۲/۴۳ بود که بالاتر از حد میانگین فرضی ۱۲ می باشد، در مجموع فقط اصل فن آوری اطلاعات و ارتباطات کمتر از حد مطلوب بوده است.

حاتمی نژاد و همکاران سال (۱۳۹۴)، در تحقیقی با عنوان بررسی نقش گسترش گردشگری شهری بر توسعه پایدار شهری (نمونه موردی: شهر سنندج)، به بررسی تأثیرات مثبت گردشگری شهری بر ۴ متغیر توسعه پایدار شهری (پایداری اجتماعی، پایداری کالبدی، پایداری محیطی، و پایداری اقتصادی از منظر ۳۸۴ نفر از ساکنان شهر سنندج (براساس فرمول کوکران) و ۲۲ نفر از استادان، مدیران، و کارشناسان حوزه گردشگری در شهری سنندج است. این پژوهش براساس شیوه انجام، از نوع روش توصیفی-تحلیلی است. نتایج آزمون های آماری استفاده شده در تحقیق بیانگر این مهم اند که گردشگری شهری در شهر سنندج توانسته است به شیوه ای مؤثر باعث پایداری هرچه بیشتر شهر سنندج شود. گردشگری در شهر سنندج توانسته است بیشترین تأثیر را بر توسعه پایدار اقتصادی و کمترین تأثیر را توسعه پایدار محیطی داشته باشد.

نورانی و ارغان، سال ۱۳۹۶ در مقاله ای با عنوان (بررسی راهکارهای ارتقاء گردشگری براساس توسعه پایدار/مورد مطالعه: غار آبی سهولان مهاباد) به بررسی استفاده از این فرصتها بصورت مناسب باعث ارتقاء گردشگری و در نتیجه بهبود وضعیت اقتصادی، ارتقاء سطح زندگی، کاهش مهاجرت و... در راستای نیل به توسعه پایدار گردد. روستای سهولان در شهرستان مهاباد به عنوان یکی از مناطق دارای پتانسیل بالا به منظور توسعه جوامع محلی و صنعت گردشگری مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد. محور اصلی تحقیق بر پایه مطالعات توصیفی تحلیلی استوار است و از لحاظ روش گرد آوری اطلاعات از مطالعات کتابخانه ای و میدانی استفاده گردیده است که از فیش برداری، مطالعه متون مربوط و همچنین روش مشاهده بکار گرفته شده است. و در پایان بعنوان نتایج پژوهش به ارائه استراتژی ها و راهکارهایی جهت ارتقاء توسعه پایدار گردشگری در روستای سهولان پرداخته شده است.

ایپهان آکیس (۲۰۱۰) تأثیر توریسم در توسعه شهر آنتالیا را مورد بررسی قرار داده است. نتایج نشان می دهد از بین شهرهای ترکیه بیشترین اثرپذیری توسعه شهری از توریسم، در آنتالیا مشاهده شده است.

ندهام، دابلیو سزاستر (۲۰۱۰) در تحقیقی با عنوان فرآیندهای مؤثر در ارزیابی اصول گردشگری ساحلی و تفریحی و استراتژی مدیریت در هاوایی به این نتیجه رسیدند که پذیرش راهبردهای مدیریت گردشگری و تفریح بستگی به عوامل موقعیتی از جمله عوامل اجتماعی، منابع، تجهیزات و امکانات دارد. اگر منطقه دارای امکانات کافی، کم تراکم، و حداقل اثرات زیست محیطی، اصلاح مدیریت موجود اشتباه است. اگر منطقه آسیب دیده است و شلوغ، چنین اقداماتی محدودکننده قابل قبول است

هریسون و همکاران (۲۰۰۳): پژوهشی تحت عنوان توسعه گردشگری پایدار در کارائیب پالش های عمده، انجام دادند. آن ها در این مقاله موضوعات اساسی که بر توسعه گردشگری پایدار در کارائیب مؤثر بود را مورد بررسی قرار دادند. جهت این امر با چهل نفر از کارشناسان و متخصصین صنعت هتلداری و بخش گردشگری مصاحبه به عمل آمد. نتایج تحقیق نشان داد: موضوعات کلیدی توسعه در گردشگری کارائیب، نیازهای تحقیقاتی و آموزشی هستند

اهمیت و ضرورت تحقیق

توسعه خردمندانه و بر مبنای اصول توسعه پایدار طراحی شود امکان دستیابی به بسیاری از منافع زیست محیطی صنعت گردشگری وجود دارد و چنانچه فعالیتهای گردشگری بی برنامه رشد یابد، حاصلی جز لجام گسیختگی گردشگری و تخریب محیطی از آن ناشی نخواهد شد. امروزه، تجربیات نظری و اجرایی متعددی در سطح دنیا برای مطالعه، بررسی، برنامه ریزی و مدیریت مناطق گردشگری وجود دارد، که همگام با پیشرفتهای فناوری روند صعودی دارند (Tsai, 2010). امروزه گردشگری، جایگاه خاص در اقتصاد کشورها داشته و نقش فعال و موثری را در ارتقای ساختار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها به خصوص کشورهای در حال توسعه دارد. در ایران با وجود فراهم بودن زمینه های مناسب تاریخی- فرهنگی و جاذبه های طبیعی برای جذب گردشگر در شهرها هنوز در طرح های فضایی - کالبدی شهری توجه چندانی به نقش گردشگری و آثار مختلف آن بر توسعه شهری لحاظ نشده است. شهرالشر بعنوان یکی از شهرهای استان لرستان که علی رغم برخورداری از سابقه شهرنشینی و وجود جاذبه های طبیعی، تاریخی، فرهنگی و مذهبی که می تواند موجب بهبود اقتصادی آن شود بهره برداری از این موقعیت نیازمند برنامه ریزی جامع و فراگیر به منظور شناخت نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید و ارائه راهبردهای بهینه به منظور توسعه شهر است. رونق دادن به کانون های گردشگری در این شهر جهت فراخوانی توسعه به این منطقه، باید مورد توجه قرارگیرد. توجه به پیچیدگی ها و گستردگی فعالیت های گردشگری و اثرات آنها بر شرایط اقتصادی- اجتماعی- کالبدی و زیست محیطی شهرالشر می تواند بسترهای لازم برای توسعه پایدار شهری را فراهم آورد. از اینرو این مطالعه می تواند به شناخت زمینه ها و عوامل و سپس برنامه ریزی راهبردی گردشگری پایدار شهری آن کمک نماید؛ تحقق این فرایند می تواند نقش موثری در توسعه پایدار شهر و نواحی آن داشته باشد.

مبانی نظری

گردشگری، با سهم ۱۵ درصدی در اقتصاد جهانی و سهم ۳۵ درصدی در صادرات جهانی خدمات، یکی از بزرگترین صنعتهای جهان است (NWTO, 2018, 10) بی شک پایان پذیر بودن ذخایر و منابع اقتصادی مانند نفت و گاز و سایر منابع طبیعی، انگیزهای شد تا کشورهای مختلف، برای کسب درآمد بیشتر و رسیدن به توسعه پایدار به صنایع اشتغال زا و پرمفعت روی آورند راهبرد گردشگری پایدار در دنیای امروز، رهیافت جامعه ای است که خواهان رشد بلند مدت صنعت گردشگری بدون اثرات مخرب بر زیست بوم های طبیعی است و بر این نکته تأکید دارد که در قالب توسعه گردشگری، انسان قادر خواهد بود که جوانب خاصی از محیط را در جهت مثبت یا منفی دستکاری کند. توجه به عوامل یاد شده و به کارگیری آن در تدوین برنامه جامع گردشگری می تواند به توسعه پایدار صنعت گردشگری کمک کند (صبوری، ۱۳۹۸: ۴). امروزه گردشگری، سومین صنعت اقتصادی در جهان شناخته می شود (Oila et al 2012: 569) از نظر بیشتر مردم، عبارت گردشگری بر سفرهای تفریحی دلالت می کند

و از نظر سازمان گردشگری یعنی مسافرت با اهداف مختلف به استثنای سفر به منظور کار، مهاجرت و فعالیت های محلی و منطقه ای (حاجی نژاد و دیگران، ۱۳۹۲: ۱۱۰) در عصر حاضر، گردشگری یکی از عوامل مؤثر در گسترش روابط بین ملت‌ها به شمار می رود و به منزله ایجاد کننده فرصت های شغلی در بخش اقتصادی و ایجاد تعاملات اجتماعی فرهنگی مطرح می شود (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۲: ۲) امروزه، در کشورهای در حال توسعه، مثل ایران، برای ایجاد توسعه همه جانبه و پایدار و همچنین جایگزینی منابع جدید کسب درآمد به جای منابع نفتی، نیازمند استفاده از همه امکانات و قابلیت‌ها هستیم (خاوریان گرمسیر و همکاران، ۱۳۹۲). با گسترش پدیده شهرنشینی به همراه افزایش درآمدهای عمومی و نیز تغییرات سبک زندگی مردم، انگیزه مسافرت و افزایش اهمیت اوقات فراغت برای تامین احتیاجات روحی انسان به امری ضروری مبدل شد. این مهم منجر به ظهور پدیده ای جهانی به نام صنعت گردشگری شده است. از سوی دیگر، محیط‌های شهری به عنوان مراکز تمدن، فرهنگ، سیاست و گاه با ارزشمندترین منابع گردشگری چون پارک‌ها، چشم‌اندازهای طبیعی و فضاهای تاریخی محسوب می شوند (سرای، ۱۳۹۲: ۲) سازمان گردشگری جهانی، اظهار داشته که توسعه گردشگری می تواند سهم مهمی در سه بخش توسعه ی پایدار (اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی) ایفا کند (Reihanian et al, 2012: 223). به منظور پایداری شهر و کارکرد گردشگری آن، سرمایه های اجتماعی، فیزیکی و فرهنگی مقصد را باید به گونه‌ای پایدار برای توسعه گردشگری شهری مورد استفاده قرار داد. منظور از گردشگری شهری پایدار، حفظ ویژگی ها و خصایص جامعه محلی و حفاظت و ارتقای ابعاد مختلف محیط شهری (محیط انسان ساخت، طبیعی و فرهنگی) می باشد. توسعه ی گردشگری پایدار در شهرها، آسیب های محیط طبیعی و انسان ساخت را به حداقل می‌رساند، میراث اجتماعی و فرهنگی را حفظ می‌کند، منافع اقتصادی حاصل از توسعه گردشگری را حداکثر ساخته و کیفیت زندگی ساکنین و تجربه گردشگران را بهبود می‌بخشد. توسعه پایدار در حقیقت ایجاد تعادل میان توسعه و محیط زیست است. در سال ۱۹۸۰ برای نخستین بار نام توسعه پایدار در گزارش سازمان جهانی حفاظت از منابع طبیعی آمد. در حقیقت توسعه پایدار تنها بر جنبه زیست محیطی اتفاقی تمرکز ندارد بلکه به جنبه های اجتماعی و اقتصادی آن هم توجه می کند. توسعه پایدار محل تلاقی جامعه، اقتصاد و محیط زیست است (بحرینی، ۱۳۹۹: ۵۶) مفهوم توسعه پایدار با این درک که تداوم بدون محدودیت رشد اقتصادی، اثرات نامطلوب زیست محیطی و اجتماعی در پی خواهد داشت، مطرح شد و الگوهای رشد و توسعه اقتصادی تا آن زمان را به چالش کشاند (Barbour, 2015). بدین ترتیب، به دنبال گزارش برتلند در سال ۱۹۸۷، توسعه پایدار سفر طولانی اش را به سوی تبدیل شدن به یک پارادایم توسعه، در دوره جدید آغاز کرد (WCED, 1987) در همین زمینه، از دهه ۱۹۸۰، به دنبال گزارش های متعدد تهیه شده از سوی صدها محقق، کارشناس دولتی، و دانشگاهی و نهضت طرفداران محیط زیست، سرانجام رویکردهای توسعه گردشگری و دولت ها به چالش کشیده شدند و به منظور بازساخت چارچوب سنتی توسعه گردشگری همسو با رویکرد توسعه پایدار، به شکلی که الزامات و استانداردهای جدید طرفداران محیط زیست و پایداری یک سطح بهینه از منافع اقتصادی اجتماعی را تأمین کند، تحت فشار قرار گرفتند (Choi 2010: 77) بدین شکل از دهه ۱۹۹۰، حرکت از گردشگری انبوه به سوی رویکرد توسعه پایدار گردشگری آغاز شد و مفهوم توسعه پایدار وارد ادبیات گردشگری شد. اهداف گردشگری پایدار، بهبود کیفیت زندگی جامعه میزبان، رعایت برابری یا مساوات بین نسلی و درون یک نسل، حفظ کیفیت محیط زیست از طریق حفظ سیستم زیست محیطی، حفظ یک پارچگی و انسجام فرهنگی و همبستگی اجتماعی بین جوامع، و ایجاد تسهیلات و امکانات است؛ به گونه ای که دیدارکنندگان بتوانند تجربه های ارزشمندی کسب کنند (قدمی و علیقلی زاده فیروزجایی، ۱۳۹۱: ۸۲).

تاریخچه شهر اشتهر

الشتهر فعلی مطابق اسناد و مدارک حاضر سابقاً موسوم به شهر آل اشتهر بوده است و ساختمان و تمدن آن قدیمی و در اطرافش نیز آثار و علائم زیادی از تمدن گذشته به دست آمده است. در پشت قلعه دولتی در خود الشتر آثار شهر خرابه (آل اشتهر) دیده می شود و در قبرستان شهر مذکور بعضی سنگ قبوری که با خط میخی و کوفی نوشته شده یافت می شود. در کند و کاوهای باستان شناسی آثاری از تمدن کهن که متعلق به سه هزار سال قبل از میلاد بوده در این منطقه کشف شده است. الشتر بنا به موقعیت خاص آن در متون و کتب تاریخی و جغرافیای قدیم به صور مختلف و به کرات آمده است و این شهر از پیشینه تاریخی

دیرینه ای برخوردار است. با توجه به آثاری که از قوم کاسی به دست آمده، مشخص می شود که این منطقه جزو فرمانروایی این قوم بوده است و همیشه مورد توجه واقع می شده است. به دلیل موقعیت کوهستانی الشتر، این منطقه هنگام حکومت ماد و هخامنشی از نظر سوق الجیشی اهمیت فوق العاده ای داشت. در زمان حمله اسکندر به ایران، کوههای این منطقه شاهد درگیریهای شدید ایرانیان با سپاهیان اسکندر مقدونی بود. علی محمد ساکی در کتاب جغرافیای تاریخی و تاریخ لرستان می نویسد: بعید نیست شهر زیبای تیسرا که اسکندر کبیر برای دیدن اسب های خوش اندامش رنج سفر به غرب ایران را بر خود هموار کرده است در همین الشتر واقع شده باشد « اما حیدری در کتاب خود تحت عنوان جغرافیای تاریخی الشتر و ریشه نژادی لر عقیده دارد: نخستین کتابی که از منطقه الشتر نام برده، کتاب جغرافیای حدودالعالم من المشرق الی المغرب است که در سال ۳۷۲ هجری تألیف شده، در آنجا که سخن جبال می راند می گوید: الشتر شهرکی است با هوای درست و بسیار کشت و ازوی فندق خیزد. حمداله مستوفی در کتاب نزه القلوب که در سال ۷۴۰ هجری به رشته تحریر آورده در مورد الشتر می گوید: الشتر شهری وسط است و جای نزه و درو آتش خانه اروختش بوده است. در طول تاریخ این شهر به دلیل وجود قلعه مظفری در آن به این نام نیز مشهور بوده است، این قلعه در حدود یکصد سال قبل توسط سید مهدی خان و مهرعلی خان حسونند ساخته شده است که بعدها به وسیله قشونی تصرف می گردد (صبوری، ۱۳۹۸: ۴).

در طول تاریخ این شهر تحت سلطه حکومت های مختلف قرار گرفته و مرکز حکومت های محلی بوده است. شهرهای مشهور دوره ساسانیان در لرستان عبارت بودند از: ۱- صیمره ۲- شیروان ۳- شاپورخواست ۴- الیستر، که مرکز بخش شمالی لرستان بوده است. در دوره اسلامی الشتر جزو ماه کوفه بوه و از نیمه اول سده چهارم تا اوایل سده پنجم هجری قسمت زیادی از لرستان زیر فرمان امرای برزیکانی (حسنویه پسر حسین و پدر پسر حسنویه) اداره می شد. در زمان پدر حسنویه در لرستان بناها و پل های مهمی بنا گردید که آثار برخی از آن ها و کتیبه های بعضی تا امروز باقی مانده است. در فرهنگ ایران باستان آمده است: « الشتر قصبه ایست از دهستان حسونند مرکز بخش سلسله شهرستان خرم آباد که در ۵۴ هزار گزی شمال خرم آباد قرار دارد، جلگه و سردسیر است. سکنه آن در حدود ۶۵۰ تن شیعه هستند و به گویش های لری و لکی و زبانهای، فارسی و ترکی سخن می گویند. آب آن از سراب رز و عمارت تامین می شود و مزارع کریم آباد، مجید آباد و حیدری مریدآباد جزو این قصبه هستند، محصول غلات، برنج، حیوانات، لبنیات و پشم است. در حدود ۱۵۰ باب دکان و ۲ دبستان و بهداری و دامپزشکی و پست و تلگراف و ثبت امار و محضر و دسته ژاندارمری دارد. بخشداری سلسله در این قصبه است. الشتر در انتهای راه شوسه فرعی خرم آباد به الشتر که در موقع خشکی اتومبیل رو است قرار دارد و در خاور آبادی مزبور قلعه مستحکمی است بنام قلعه مظفری که در ۶۰ سال قبل به وسیله مهدی خان امیر العشایر و محمد علی خان امیر منظم ساخته شده، قسمت اعظم آن فعلاً مورد استفاده دولت است نام قدیمی قصبه مزبور مظفری بوده است. کوههای شمال و جنوب الشتر در تاریخ معاصر ایران بویژه در فاصله بین دو جنگ، عرصه نبرد اهالی لرستان با متجاوزین انگلیسی بود (حاجی نژاد و دیگران، ۱۳۹۲: ۱۱۰). متأسفانه بسیاری از آثار باستانی و تاریخی به دست آمده از الشتر که بیشتر کتیبه و سکه است توسط کاوشگران و مستشرقین غربی به غارت رفته است و امروزه در موزه های کشورهای غربی به معرض نمایش گذاشته شده است. به طور کلی هیچ تاریخ نویسی نبوده است که در مورد لرستان سخنی آورده باشد اما اشاره ای به این شهر نکرده باشد. خانم استارک در کتاب سفرنامه خود در وصف این شهر می نویسد: در افق دور قلعه الشتر در میان تعدادی درخت خودنمایی می کرد. این قلعه در حال حاضر کرسی نشین نظم و قانون و محل سکونت حکمران شمال لرستان است، اما تا سه سال پیش مقدور نبود که مسافران معمولی یا قوای انتظامی بتوانند حتی به آن نزدیک شوند. (قابل توجه است که حاکم الشتر در این زمان امان اله خان غضنفر بوده است). این شهرستان در دامنه رشته کوه زاگرس قرار دارد و از ارتفاعات آن می توان به کوه های سر به فلک کشیده گرین اشاره داشت که به کوه های نهانوند همدان منتهی می شوند و به کوه های خرگوش ناب که کوه های شمالی شهرستان هستند اشاره کرد. بلندترین نقطه استان لرستان یعنی قلعه ((کلو)) به ارتفاع ۳۳۷۸ متر که به بام لرستان مشهور است و یکی از کوه های گرین می باشد و در شمال شهرستان واقع شده است و از دیگر کوه ها می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. کوه سببنار
۲. کوه هی گره
۳. کوه دان ریژه
۴. کوه ولاش
۵. کوه مه‌باب
۶. کوه هفت کنی
۷. کوه ریمله (خاوریان گرمسیر و همکاران، ۱۳۹۲).

دره ها

دره ها برای این شهرستان بسیار حیاتی هستند از مهمترین آنها می توان به:

۱. دره دروازه: دروازه در زبان لکی یا پهلوی به معنای درب ورودی می باشد. و وجه تسمیه آن به علت ورود به کوه گرین از طریق این دره می باشد. این دره در شرق دره درتنگ قرار دارد. در گذشته از مسیر آن به شهر نهند سفر کرده اند.
۲. دره تخت شاه (یا کهمان): در واقع این شهرستان در دهانه این دره بنا شده است. دره کهمان در شش کیلومتری شمال شهر و در دامنه قلعه (چهل نابالغان) (یکی از کوه های گرین) واقع شده و دره ای بسیار زیبا و با طراوت است.
۳. دره مخمل کوه: این دره به دره شیخون معروف است که الشتر به وسیله این تنگه به خرم آباد متصل می شود (صبوری، ۱۳۹۸: ۴).

جاذبه های گردشگری شهرستان سلسله

مساحت بسیاری از مناطق سلسله از دشت تشکیل شده که با آب وهوای معتدل و نیمه خشک است که از قسمت هایی است که در شمال لرستان از شهرهای خوش آب وهوا است. بیشترین دمای که شهر سلسله در تابستان تجربه کرده برابر با دمای ۳۹ درجه سانتی گراد بالای صفر بوده و کمترین درجه هوای سرد این شهر در فصول سرما ۷ درجه سانتی گراد زیر صفر بوده، شهر سلسله به عنوان یکی از شهرهای سرسبز کشور ایران پهناور به حساب می آید. شهرستان سلسله به سرزمین سراب ها و چشمه های پرآب مشهور است و یکی از مناطق جاذب فعالیت های گردشگری خصوصاً «گردشگری طبیعت» یا اکوتوریسم می باشد. مهمترین خصیصه ها و مزیت های نسبی منطقه که این فرصت را امکان پذیر ساخته پتانسیل هایی از قبیل موارد زیر می باشد:

۱. تنوع بسیار بالای وضعیت توپوگرافی منطقه؛ به گونه ای که از دشت های فراخ تا کوهستان های سر به فلک کشیده در این منطقه وجود دارد.
۲. برخورداری از گونه های گیاهی متنوع جنگلی با کاربردهای مختلف صنعتی، زیستی، دارویی و...
۳. وجود حیات وحش کم نظیر؛ گونه های مختلف پرندگان و حیوانات وحشی. برای مثال محدوده شمالی منطقه حفاظت شده سفید کوه که با منتهی الیه قسمت جنوبی محدوده مورد مطالعه (بخش مرکزی شهرستان سلسله) تطابق دارد، زیستگاه اصلی کبک و سنجاب می باشد. و یا بلوط ایرانی اصیل از گونه های گیاهی ارزشمندی است که در این منطقه وجود دارد. علاوه بر این انواع گیاهان دارویی، تجاری، صنعتی و زینتی همچون؛ گل گاو زبان، میخک وحشی، بو مادران، کاسنی، هزار خار، مینای چمنی و بهاره، رعنا، گلایل گل بنفش، آویشن، انواع گون، لاله واژگون، آلاله قرمز، گل ماهور، سنبل الطیب و... به وفور در این منطقه یافت می شود.
۴. موقعیت جغرافیایی و استراتژیک؛ بدون شک قرارگیری منطقه مورد مطالعه در مرکز جغرافیایی ایران که باعث وجود دسترسی مطلوب به نقاط پر جمعیت مرکز، غرب و شمال کشور است، تاثیر بسزایی در تقویت پتانسیل گردشگری منطقه

دارد.

۵. پیشینه تاریخی و وجود آثار فراوان از ادوار مختلف تاریخی و دوران باستان

۶. به این لحاظ اصلی ترین راهبرد در ارایه و اجرای طرح های گردشگری حفظ محیط زیست و جلوه ها و ماهیت طبیعی منطقه می باشد و به همین جهت از میان انواع مختلف گردشگری؛ اکوتوریسم وجه بارز گردشگری و فعالیت های مربوطه در این سرزمین محسوب می شود (بابا خان زاده، ادریس، ۱۳۹۲).

آثار تاریخی شهرستان الشتر

شهرستان الشتر یکی از مهمترین مناطق تاریخی و فرهنگی استان لرستان است که وجود آثار تاریخی و فرهنگی متعدد در آن نشان از این موضوع دارد. در این شهرستان آثار تاریخی به شرح زیر وجود دارد:

۱. قلعه مظفری

قلعه مظفری نام دیگر شهرستان الشتر می باشد که از جاهای دیدنی الشتر می باشد. این قلعه را مهرعلی خان حسونوند در دوره قاجار بنا نهاد و سالها مقر حکومت او بود. مهرعلی خان از القاب خدایی خان در حدود سال ۱۲۶۰ خورشیدی در الشتر به دنیا آمد و از مخالفان حکومت رضا خانی و امیران منتسب به ایشان بودند. قیام او به همراه اعظم السلطنه کاکاوند (خان لره) و طوایف متحد دلفان بر علیه نظرعلی خان امیر اشرف از حوادث مهم زندگی اوست.

۲. پل شاپوری کاکارضا

این پل باستانی که به جا مانده از دوره ساسانیان است، بر روی رودخانه کاکا رضا قرار دارد پل شاپوری کاکا رضا، زیبا اما تخریب شده در میانه مسیر بین الشتر و خرم آباد به بقایای حیات خود ادامه می دهد. متأسفانه به دلایل نامشخصی قسمت زیادی از این پل ۱۳۰ متری از بین رفته و تنها بخش هایی از آن باقی مانده است. پل کاکا رضا که به نظر می رسد در روزهای طراوتش ابهت و زیبایی خاصی داشته، ارتفاعی بیش از ۳۰ متر دارد و از سنگ های برش خورده و ساروج ساخته شده است.

۳. تپه باستانی گریان

تپه باستانی گریان در ۵ کیلومتری شمال غربی شهر الشتر واقع شده است. تپه باستانی گریان یکی از مهم ترین سایت های پیش از تاریخ لرستان با وسعتی در حدود ۱۳ هکتار است. تپه باستانی گریان حاوی آثار مربوط به تمدن های مختلف پیش از میلاد مسیح تا عهد اسلامی است. در سراسر تپه باستانی گریان قطعات سفال منقوش و ساده به سبک تپه گیان دیده می شود. تپه باستانی گریان به شماره ۷۳۵۳ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده است، این اثر تاریخی یکی از تپه های باستانی با ارزش و قابل مطالعه در شهرستان سلسله محسوب می شود که بر حسب بررسی های سطحی دارای آثاری از فرهنگ های هزاره پنجم تا هزاره اول قبل از میلاد است.

۴. دژ شینه

روستای شینه در انتهای جنوب باختری الشتر واقع شده است. در شمال این روستا کوهی بزرگ با دیوارهای صاف و قله متعدد قرار دارد که ارتفاع آن نزدیک به ۱۰۰۰ متر است. بر روی قله خاوری کوه آثار یک دژ بزرگ و وسیع وجود دارد. این دژ ده اتاق داشته که به مرور تخریب شده است. مصالح به کار رفته در بنا، از قلوه سنگ و نوعی ملات است. در جنوب دژ آثار یک حوض سنگی دیده می شود که مخزن آب دژ بوده است. ساختمان این دژ به پیش از اسلام مربوط است و از جاهای دیدنی الشتر می باشد

۵. خط وشا قرآن با قدمت هزار ساله در روستای دکاموند

قرآن خط وشا در روستای دکاموند ۱۰۰۰ سال قدمت دارد و در فهرست میراث منقول معنوی ثبت شده است، این قرآن از

قرآن‌های نادر ایران است و به خط کوفی نوشته شده است (بحرینی، ۱۳۹۹).

پل های تاریخی

۱. پل شاهپوری (دوره ساسانی - روستای کاکارضا)
۲. پل آذر (پهلوی اول - روستای کاکارضا)
۳. پل دو آب (پهلوی اول - روستای دو آب)
۴. پل چله کیش (اوایل اسلام - روستای کاکارضا)

قلع تاریخی شهرستان

۱. قلعه مظفری (اواخر دوره قاجاریه - مرکز شهر)
۲. قلعه مله گچکه (دوره میانی اسلامی - روستای کلک)
۳. قلعه چنگیزی (دوره تاریخی - روستای ده حسن عالی)
۴. قلعه رزم شاه (بسطام)
۵. قلعه مر کلنگ (روستای کره جان)
۶. غارهای باستانی
۷. غار مر کردل (روستای کره جان)
۸. اشکفت کیوان (روستای پرسک سفلی)
۹. غار چنار الف و ب (روستای پرسک سفلی)
۱۰. پناهگاه سنگی (روستای امیر علیا)
۱۱. غار گروسی (روستای چناره)
۱۲. غار خرگوشناب (شمال غرب الشتر)
۱۳. مر سمسال (روستای گریران)
۱۴. غار سول مرجان (روستای سول مرجان)
۱۵. غار ایوان دره (روستای ایوان دره)
۱۶. غار شاهمراد (روستای چم تکه)
۱۷. غار تیشه کن (روستای چم تکه)
۱۸. غار سرینجه (روستای سرینجه)
۱۹. اماکن مذهبی شهرستان
۲۰. قرآن خط و شا (الشتر - روستای دکاموند)
۲۱. مقبره شیخ امید علی (الشتر - روستای دکاموند)
۲۲. مقبره ملا منوچهر کولیوند شاعر لک زبان (روستای بتکی)
۲۳. امامزاده محمدی (روستای امیر)
۲۴. پیر سید محمد (روستای جوانمرد)
۲۵. پیر محمدشاه (روستای پیر محمدشاه)
۲۶. زیارتگاه قنبرعلی (روستای قلائی)

۲۷. گنبد کاکارضا (روستای کاکارضا)

۲۸. مقبره حاجی تو (روستای حاجی تو هنام)

۲۹. مقبره عباس علی (روستای گریران) (بادکو و حسنی، ۱۳۹۵).

رودهای مهم بخش الشتر عبارتند از

۱. رودخانه کاکارضا یا رود ولم

این رود که بزرگترین رودخانه منطقه الشتر می باشد از کوه های جنوب غربی الشتر سرچشمه گرفت و پس از عبور از جنوب الشر و مجاورت بسطام از طرف مشرق به طرف نوب غربی جریان پیدا می کند و از وسط منطقه قلایی می گذرد و وارد منطقه دلفان می شود و در آنجا کشکان نامیده و چون آبهای زیادی به آن می ریزد در این محل چند برابر شده و به ویژه در فصل بهار سیلابی و غیر قابل عبور می گردد پل معروف الشتر از بنا های بدر بن حسنویه کرد بر روی این رودخانه بسته شده که پایه های آن هم اکنون پا و ر جا است .

۲. رود هنام

این رود از زیر آبادی برد بل و قسمتی از آن از روستای پرسک سرچشمه گرفته و در دو آب وارد رودخانه زز و رودخانه کهمان و چناره می گردد و این آب ها در قریه امرایی به رودخانه کاکارضا می پیوندند رودخانه نام نیز مانند رودخانه کاکارضا از مشرق به طرف جنوب غربی جریان دارد تمام آب رودخانه هنام برای کشاورزی زمین های اطراف آن که به جلگه هنام مشهور است مرود استفاده قرار می گیرد در دو طرف این رودخانه چمن زار های با صفایی وجود دارد که عموماً وسیله اشخاص غرس شده اند .

۳. رود زز

از کوه سفره سر چشمه گرفته و پس از مشروب کردن قسمتی از زمین های طوایف حسنونند وارد رودخانه هنام می شود رودخانه زز رودی سیلابی است و فقط در فصل بهار آن هم اگر باران و برف بیارد دارای آب است و سال های کم باران در اواخر فصل تابستان خشک می شود مردم آبادی های اطراف این رود که زمین های خود را از آب این رودخانه آب یاری می کنند در فصل تابسان و پاییز مجبوراند از آب های دیگر الشتر به طور خرید و فروش برای کشت زار های خود استفاده نمایند البته در اطراف این رودخانه چشمه سار های کوچک و نمسبتاً خوبی وجود دارد که هر کدام در نوبه خود حائز اهمیت می باشند ولی روی هم رفته تمام آنها بستگی به بارش زیاد دارد .

۴. رودخانه کهمان

رودخانه کهمان : این رود پر منفعت ترین رودخانه الشتر و پس از کاکارضا بزرگترین رود این منطقه است و قسمت اعظم زمین های الشتر به وسیله این رود آب یاریمی شوند از کوه چهل تن که ذکر آن گذشت در گرین سر چشمه گرفته و پس از عبور از تنگ کهمان و مشروط کردن زمین های کره حان وارد جلگه الشتر می شود و چون سطح آب پایین تر از زمین های اطراف آن است کشاورزان از راه های دور نهر هایی از آن جدا کرده اند : به واسطه این که سرچشمه این رود از کوه های عظیم و پر برف گرین است همیشه پر آب و قابل استفاده می شود و در حقیقت رود کهمان فرشته ساکنین جلگه الشتر است آب آن همیشه مانند نقره سفید و سرد و گوارا است کشت زار هایی که از این آب مشروب می شوند نسبت به سایر جاه های دیگر برتری ویژه ای دارند هر سال که آفت زراعی در منطقه الشتر شیوع پیدا می کند اثرش در روی زمین هایی که از آب این رود مشروب می شوند ناچیز است (پاپلی یزدی و حسین سقایی، ۱۳۹۰).

۳-۲۱-۳- سراب ها و چشمه ها

۱. سراب امیر یا لاوونک: این سراب از کوه سلطان مشرق در شمال روستای امیر سرچشمه گرفته و زمین های زیادی را

مشروب می نماید اما آب آن کفاف کشتزار های آن را نمی کند مخصوصاً آنهایی که در انتهای آن قرار دارند اقلب زراعت آنها از بی آبی آن محصولی را که باید به دست نمی دهد ولی آنهایی که در سر سراب هستند از آن به نحو شایسته ای بهره برداری می نمایند .

۲. سراب چناره : سراب چناره از کوه مهتاب سرچشمه می گیرد و پس از مشروب کردن زمین های طوایف کولیوند و قسمتی از زمین های طوایف یوسفوند بر رودخانه کهمان می پیوندد آب آن نسبت به سراب های دیگر الشتر بیشتر و پر منفعت تر است.

۳. سراب کاه ریز : این سراب آب چندان زیادی ندارد و قسمتی از زمین های طوایف کولیوند را مشروب می نمایند .

۴. سراب فتح الهی : در قسمت شرقی بخش الشتر جاری است و آب آن چندان زیاد نیست .

۵. چشمه برقی : نزدیکه سراب فتح الهی جاری است و آب آن از سراب فتح الهی کمتر است و این چشمه قبل از سال ۱۳۰۲ شمسی در اثر رعد و برق به وجود افتاده و به چشمه برقی معروف گشته است .

۶. سراب غلظه : در کنار جاده الشتر و نزدیک دهکده رضا آباد جاری است .

۷. سراب آهنگران : این سراب در دهکده آهنگران جاری است و به اسم همان دهکده نامیده می شود .

۸. سراب مومن ، سراب محمد شاه ، سراب فیروز آبد و سراب ورمزیار که همگی در جلگه الشتر جاری و هر کدام زمین های نسبتاً زیادی را مشروب می نماید .

۹. سراب سیاهپوش : از کنار روسای سیاهپوش سرچشمه گرفته و مقداری از زمین های همین روستا را مشروب می نماید

۱۰. سراب پرسگ : که سرچشمه از رود هنم می باشد که ذکر آن گذشت .

۱۱. سراب سقا ، سراب کرمانجو و سراب شتر مل در بسطام

۱۲. سراب رباط : این سراب از کوه ایوان در سرچشمه می گیرد و یکی از بهترین تفریح گاه های خرم آباد است آب آن زمین های زیادی را مشروب و نسبت به بعضی از سراب های بالا برتری دارد و سرچشمه رودی است که از شهر خرم آباد می گذرد.

۱۳. چشمه های باغ دایی ، و چنار و ور تخت در دامنه کوه چکریز قابل توجه می باشند.

۱۴. سراب شیخ علی ، چشمه قنبر علی ، چشمه علی اکبر ، چشمه آب باریک و چشمه تنگ خیاط و چشمه هاویل در مغرب الشتر میان طوایف کولیوند و حسنوند جاری هستند اما آب هیچ کدام از این چشمه ها زیاد نیست و هر کدام از آنها می توانند از ۵ الی ۲۰ هکتار زمین را مشروب نمایند (فرجی راد و آقاجانی، ۱۳۸۸).

آبشار دروازه

دروازه در زبان لکی یا فارسی پهلوی به معنی درب ورودی می باشد و وجه تسمیه آن به علت ورود به کوه گرین از طریق این دره می باشد. نمای عمومی دره شامل درختان چنار کهنسال در کنار چشمه سارهای پرآب می باشد. در ۵۰۰ متری شمال درختان چنار، آبشار دروازه قرار دارد که ارتفاع آن به ۱۰ متر و آب آن حاصل ذوب برف و یخ های کوه گرین است.

شکل ۱: آبشار دروازه

چشمه تخت شاه

این چشمه در شمال دره ی کهمان قرار دارد و به همراه سراب خاصو قسمت عمده ای از آب رودخانه کهمان را تامین می کند.

شکل ۲: چشمه تخت شاه

چشمه سراب خاص

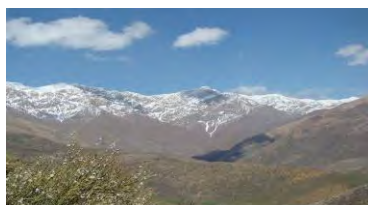
خاص در زبان لکی یعنی خوب و خاصو جمع خوبان می باشد. این چشمه در قسمت شرقی دره کهمان قرار دارد. این چشمه از نوع چشمه های گسلی و دارای فراوان در زیر سایه سار درختان گردوی چند صد ساله کهمان قرار گرفته است.

شکل ۳: چشمه سراب خاص

دامنه کوه گرین

کوه گرین که دومین کوه مرتفع استان بعد از اشترانکوه می باشد از شرق تا شمال شهرستان الشتر ادامه دارد. برخی از قله های آن با ارتفاع بیش از ۳۰۰۰ متر از سطح دریا دارای یخچال های طبیعی هستند. (حبیبی، فاتح، محمدی، ۱۳۹۶).

شکل ۴: دامنه کوه گرین

رودخانه کهمان

سرچشمه رودخانه کهمان، چشمه تخت شاه و چشمه های اطراف آن می باشد که پس از جاری شدن در دره ی کهمان آب چشمه سراب خاصو و دیگر چشمه های دیگر به آن پیوسته و رودخانه کهمان را تشکیل می دهد، این رودخانه زیستگاه ماهی قزل آلا ی رنگین کمان نیز می باشد، در کنار این رودخانه درختان کهنسال گردو و بید وحشی رشد کرده و سایه ساری بهشت گونه را به وجود آورده اند. در بعضی روستاهای شهرستان الشتر، خروش رودخانه به حدی است که امکان عبور از آن امکان ندارد. (حبیبی، فاتح، محمدی، ۱۳۹۶).

شکل ۵: رودخانه کهمان

کرانه رودخانه کاکا رضا

از روستای کاکا رضا به سمت شرق به طول ۲۰ کیلومتر کرانه رودخانه کاکا رضا به واسطه داشتن زیبایی های طبیعی و جنگل های بلوط و بید وحشی اطراف رودخانه و داشتن آب آشامیدنی کافی به عنوان یک تفرجگاه عمومی مورد استفاده گردشگران قرار می گیرد. (حبیبی، فاتح، محمدی، ۱۳۹۶).

باغات روستا: تمامی زمین های کشاورزی اطراف روستا باغات میوه ای سرسبزی (سیب- گلابی- آلو- گردو) هستند که زیبایی خاص به این روستا بخشیده است. (حبیبی، فاتح، محمدی، ۱۳۹۶).

شکل ۶: کرانه رودخانه کاکا رضا

آبشار ورتختان

در یکی از روستاهای شهرستان الشتر و چهار کیلومتری شرق روستای کاکا رضا- آب سراب گلهو در منطقه ی ورتختان ابشار زیبایی را شکل داده که در فصل بهار پذیرای بسیاری از گردشگران است (حبیبی، فاتح، محمدی، ۱۳۹۶).

شکل ۷: آبشار ورتختان

سراب گلهو

وجه تسمیه گلهو به معنی مکان گل های خوب است. این منطقه سیاحتی در شمال شرق روستای کاکا رضا و در دامنه کوه زرین مشّت قرار گرفته و دارای دو سراب دائمی و یک سراب فصلی است. در کنار سراب های گلهو، وجود دو درخت کهنسال چنار و در کنار آن سیاه چادر عشایر در فصول بهار و تابستان بر جذابیت هر چه بیشتر منطقه افزوده است (حبیبی، فاتح، محمدی، ۱۳۹۶).

شکل ۸: سراب گلهو

اثرات گردشگری در توسعه پایدار شهری

از آنجا که هدف تحقیق بررسی اثرات گردشگری در توسعه شهری است، به تفکیک ابعاد سه گانه توسعه شهری (اقتصادی، اجتماعی، محیطی) و تاثیرات گردشگری بر آنها پرداخته می شود.

اثرات اقتصادی

در بسیاری از کشورهای جهان گردشگری را به عنوان یکی از بخشهای کلیدی برای توسعه و پیشرفت اقتصادی در نظر میگیرند و مهمترین اثر آن ایجاد اشتغال و درآمد است. میزان این تاثیر بستگی به نوع سرمایه گذاری و جایگاه این صنعت در اقتصاد ملی دارد (نوربخش و همکار، ۱۳۸۹: ۳۰).

در مجموع اثرات اقتصادی مستقیم و غیر مستقیم گردشگری در توسعه شهری را می توان در موارد زیر خلاصه کرد:

أ. ایجاد اشتغال و افزایش درآمد عمومی در سطح جامعه

ب. ورود سرمایه ها و سرمایه گذاری های خارجی به شهرها

ت. معرفی شهر به عنوان یکقطب گردشگری

ث. افزایش تعداد شاغل در امور مرتبط با گردشگری

ج. رشد ساخت و ساز و نوسازی در سطح شهرها

ح. به کارگیری توانایی های موجود محلی (نوربخش و همکار، ۱۳۸۹: ۳۰).

این مزایا را می توان در سطوح ملی، منطقه ای و محلی مورد ارزیابی قرار داد، طبق نظریه پیرسون (۱۹۸۹) و دیسون (۱۹۵۵) عواقب

منفی گردشگری شامل:

- ا. تورم افزایش عمومی قیمت ها
- ب. مشاغل فصلی و بیکاری
- ت. افزایش قیمت زمین
- ث. توسعه بخش خدمات و تحلیل تولید کالایی
- ج. کاهش خدمات عمومی همگانی
- ح. توسعه نامتعادل منطقه (نوربخش و همکار، ۱۳۸۹: ۳۰).

اثرات اجتماعی

برخی از سودمندترین اثرات گردشگری بر جامعه شامل این موارد می باشد:

- ا. افزایش غرور، تقویت ارزش ها، سنن محلی و فرهنگبومی
 - ب. افزایش تماس گردشگران با شهروندان و تقویت ارتباطات بین فرهنگی
 - ت. احیاء هنرها و صنایع دستی محلی
 - ث. بهبود زندگی اجتماعی و فرهنگی جامعه محلی
 - ج. حفاظت و نگهداری بهتر از آثار فرهنگی و ابنیه تاریخی
- کارتیر (۱۹۹۶) معتقد است اثرات اجتماعی منفی گردشگری می تواند مواردی از قبیل:

- ا. آسیب دیدن فرهنگ بومی در اثر برخوردهای مکرر با گردشگران با فرهنگ های متفاوت
- ب. آسیب رسیدن به ابنیه و آثار تاریخی در اثر ازدیاد مراجعه
- ت. تولید زیاد صنایع دستی بدون کیفیت و تجاری شدن فرهنگ و صنایع دستی
- ث. افزایش جرم، جنایت و دزدی و افزایش فحشا و بی بند و باری
- ج. بروز تعارضات بین ساکنان شهر (Haly and elt, 2012: 649)

اثرات محیط زیستی

بستر اصلی فعالیت های مربوط به گردشگری محیط است. بنابراین حتی گردشگری به منظور بقای خود ناگزیر به حفظ محیط زیست و منابع طبیعی است. این امر باعث شده گردشگری تأثیرات عمده ای بر محیط زیست داشته باشد که از مهمترین تأثیرات مثبت آن بر محیط زیست عبارتند از:

- ا. کمک به حفاظت از منابع طبیعی و حیات وحش، از جمله محیط های دریایی
 - ب. احداث پارکها و حفاظت گاه های ملی و منطقه ای
 - ت. افزایش آگاهی مردم نسبت به ارزش های محیطی
 - ث. بهسازی محیط زیست و چشم اندازهای طبیعی
 - ج. توسعه فضای سبز شهری
- و اثرات منفی گردشگری شامل موارد زیر است:

- ا. تخریب منابع طبیعی
- ب. آلودگی آب و هوا و صوت

ت. تخریب یادمان های باستانی

ث. افزایش حجم زباله ها در منطقه (هاشم پور و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۵)

نتیجه گیری

در میان فعالیت های بشر کمتر فعالیتی هست که توانسته باشد به طور همزمان توجه اقتصاددانان، جغرافی دانان، متخصصان محیط زیست، روان شناسان، جامعه شناسان و محققان علوم سیاسی و مدیریت را به خود جلب کند، که بطور حتم جهانگردی یکی از فعالیت هاست. باید گفت توریسم یا جهانگردی گسترده ترین صنعت خدماتی در جهان محسوب می شود و به یقین توریسم در سده حاضر و آینده، با سرعتی بیش از گذشته گسترش خواهد یافت. اگر تا دیروز مهم ترین عامل و انگیزه گردشگری، اطلاعات دریافتی از منابع محدود نوشتاری نظیر کتاب، روزنامه و عکس بود، اما امروزه شاهرهای اطلاعاتی (اینترنت)، برنامه های ماهواره ای، تولیدات دیداری و شنیداری در همه کشورها و مناطق موجب شده تا خیل عظیمی از مخاطبان با انگیزه دیدار و بهره گیری از ویژگی های گردشگری از نقطه ای به نقطه دیگر نقل مکان کنند. درحالی که صنعت توریسم با رشدی بی سابقه وارد عصر جدید شده و انتظار می رود در سیستم اقتصاد جهانی بر اهمیت آن افزوده گردد، دست اندرکاران و مردم به صورت افزاینده ای متوجه ارتباط مستقیم و مؤثر جهانگردی و آینده جوامع شده اند. در این بین ارتباط تنگاتنگی بین ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و مدیریت درست بر منابع طبیعی محلی برای توسعه پایدار است، که می تواند آینده روشن یک منطقه را به خوبی تضمین و ترسیم سازد. توسعه پایدار گردشگری سه جنبه ی مهم را شامل می شود که عبارتند از: ۱- حفاظت از محیط زیست ۲- حفظ منابع و میراث فرهنگی ۳- احترام به جوامع. پایداری در رابطه با گردشگری این پیامد را در پی دارد که هر چیز از انتخاب مکان، ساختار، تسهیلات و تجهیزات و به طور کلی محصول گردشگری برای عرضه و تقاضای گردشگران، تابع حفاظت از محیط و طبیعت برای میزبان و مهمان باشد. گردشگری پایدار تمامی جنبه های اجتماعی، اقتصادی و محیط زیستی را در بر دارد، اما همواره محیط در آن مورد تاکید قرار گرفته است. در ادبیات توسعه ی پایدار گردشگری، موضوعات اصلی پایداری شامل منافع اقتصادی، رشد اقتصادی کنترل شده، بهبود روابط محلی و منطقه ای و توزیع عادلانه منافع اقتصاد محلی می باشد. باید به این نکته اشاره داشت هنگامی که یک فعالیت بدون آن که به محیط (طبیعی و انسانی) و منابع مورد نیازش آسیب وارد کند و برای مدت زمان طولانی ادامه یابد به شرایط پایدار دست یافته است. توسعه پایدار دارای اهداف محیط زیستی متعددی است. برای این که کارکردهای برنامه ریزی شده توریسم موفق شوند لازم است به همه فعالان حاضر در عرصه توریسم، هم چون اتحادیه ها، سازمان های غیر دولتی، کارآفرینان خصوصی و نهادهای مردمی جامعه گر برای طرح، اجرا و تداوم کارکردهای توریسم، در کنار نهادهای دولتی فرصت مشارکت داد و به دنبال آن امکان بهره گیری عادلانه همگان از منافع حاصل از توریسم را فراهم آورد. گردشگری شهری در صورتی میتواند به توسعه پایدار شهر کمک نماید که در راستای اهداف و زمینه های پایدار ی که بدان اشاره گردید، باشد به طور کلی توسعه پایدار شهر مرهون تعاملات پایدار، سازنده و نظام وار انسان با انسان (در ابعاد مختلف) و انسان با محیط در بعد طبیعی و اکولوژیکی آن می باشد. تعاملاتی که بر اثر آن در طول زمان شهر، از نظر زیست قابل سکونت، از نظر اقتصادی با دوام و از نظر اجتماعی همبسته و از نظر کالبدی زیبا می گردد.

منابع

۱. الهی منش، محمد حسن، حسینی نژاد، ماه خاتونی، سید باقر، یاسمی، محسن، (۱۳۹۷)، نقش اقتصادی گردشگری در توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی: شهر بندرعباس)، فصلنامه علمی- پژوهشی علوم اجتماعی شوستر، سال دوازدهم، شماره ۳ (پیاپی ۴۲)، صص ۴۷-۶۸.
۲. بابا خان زاده، ادریس، ۱۳۹۲، بررسی اثرات اقتصادی، اجتماعی فرهنگی و زیست محیطی توسعه- گردشگری بر منطقه ی اورامانات، مجله علمی- پژوهشی برنامه ریزی فضایی جغرافیا، ۳(۱۰)، صص ۱۴۵-۱۶۴.

۳. بادکو، بهروز، حسنی، سمیه، (۱۳۹۵)، بررسی تأثیر حضور گردشگران بر محیط زیست شهرستان نور؛ از دید جامعه میزبان، فصلنامه میراث و گردشگری.
۴. بحرینی، بدریه، (۱۳۹۹)، گردشگری فرهنگی و توسعه پایدار، فصلنامه علمی تخصصی پژوهشهای گردشگری و توسعه پایدار، سال سوم، شماره (۱) پیاپی (۹).
۵. پاپلی یزدی، مهدی و محمد حسین سقایی (۱۳۹۰)، گردشگری (ماهیت و مفاهیم)، چاپ ششم، تهران، سمت.
۶. کاظمی مصطفی پور، سمیرا؛ فهمیه، سعادت یار و فاطمه بیطرف (۱۳۹۱)، تأثیر تصویر ذهنی گردشگران بر ارزش ادراک شده از شهرهای ساحلی دریای خزر با تأکید بر نقش واسط کیفیت عوامل ادراک شده مجله پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال ۲، ش ۶، صص ۱-۳۴.
۷. کاظمی، مهدی (۱۳۹۰)، مدیریت گردشگری، انتشارات سمت، چاپ پنجم.
۸. فرجی راد، عبدالرضا و سمیه آقاجانی (۱۳۸۸)، تحلیلی نو پیرامون گردشگری و جدیدترین طبقه بندی آن، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال ۶، ش ۲۳، صص ۷۲-۹۲.
۹. قدمی، مصطفی؛ علیقلی زاده فیروز؛ جایی، ناصر (۱۳۹۱)، ارزیابی توسعه گردشگری مقصد در چارچوب پایداری، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، س ۲۷، ش اول، صص ۷۹-۱۰۴.
۱۰. خراسانی مطلق، هنگامه، موسوی فرحبخش، حبیبه، فروغی، فاطمه (۱۳۹۶)، اقتصاد و تاب آوری شهری و ارتباط آن با صنعت گردشگری، همایش بین المللی اقتصاد شهری، تهران.
۱۱. خاوریان گرمسیر، امیررضا؛ استاورس، ژاکلین ام؛ علیان، مهدی (۱۳۹۲)، برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری توسعه گردشگری شهری با استفاده از مدل استراتژیک SOAR، نمونه موردی، شهر نفت، مدرس علوم انسانی برنامه ریزی و آمایش فضا، دوره ۱۷، ش ۳، صص ۱۲۷-۱۴۲.
۱۲. حبیبی، فاتح، محمدی، سمیرا (۱۳۹۶) بررسی تأثیر توسعه گردشگری بر شاخص توسعه انسانی، اولین همایش بین المللی - برنامه ریزی اقتصادی، توسعه پایدار و متوازن منطقه ای دانشگاه پلی تکنیک سلیمانی کردستان.
۱۳. حاجی نژاد، علی؛ قدمی، مصطفی؛ صحرایی، احمد؛ فاطمی، جواد (۱۳۹۲)، ارزیابی عوامل مؤثر بر گسترش گردشگری در ناحیه ساحلی شهرستان جویبار با استفاده از مدل راهبردی سوات، فصلنامه علمی پژوهشی نگرشهای نو در جغرافیای انسانی، س ۵، ش ۲، بهار، صص ۱۰۹-۱۲۸.
۱۴. حاتمی نژاد، حسین، شریفی، امیر، (۱۳۹۴)، بررسی نقش گسترش گردشگری شهری بر توسعه پایدار شهری (نمونه موردی: شهر سنندج)، فصلنامه علمی گردشگری شهری، دوره ۲، شماره ۱، بهار ۱۳۹۴، صفحه ۱-۱۰۳.
۱۵. سرایی، محمد حسین؛ شمشیری، مسلم. (۱۳۹۲)، بررسی وضعیت گردشگری در شهر شیراز در راستای توسعه پایدار با استفاده از تکنیک SWOT، شماره ۱، جغرافیا و برنامه ریزی محیطی سال ۲۴، شماره ۱، ۶۹-۸۸.
۱۶. شاطریان، محسن، غلامی یونس، میرمحمدی محمد، (۱۳۹۶)، ارزیابی شاخص های توسعه گردشگری پایدار شهری مطالعه موردی «شهر کاشان»، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی. ۱۷ (۴۶): ۱۹۵-۲۱۴.
۱۷. رضوی، نیلوفر (۱۳۹۲)، ضرورت و مبانی مشارکت کودکان در توانمندسازی جوامع روستایی، مجله مسکن و محیط روستا، شماره ۱۳۳، صص ۲۹-۳۸.
۱۸. زینلی، بهرام (۱۳۹۳)، ارزیابی رضایت گردشگران از محصول گردشگری پارک ساحلی قرون با استفاده از مدل HOLSAT پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده جغرافیا و برنامه ریزی، دانشگاه تبریز.
۱۹. صبوری، مینا (۲۰۱۸)، توسعه پایدار گردشگری، چرا و چگونه؟

20. Barbour, J. (1993). Ethics in an age of technology, San Francisco: Harper Collines.
21. Choi, S.H.; (2003). Measurement of Sustainable Development progress for Managing Community Tourism, Dissertation for PHD) Texas A&M University
22. Kaya, M. A., Gül, Y., Demir, E., Uğurlu, S. B., & Tetik, O. (2024). Cultural heritage tourism and sustainability: A bibliometric analysis. Sustainability, 16(15), 6424. <https://doi.org/10.3390/su1615642>

23. Movahed, Ali asnd Sedigheh Dowlatshah (2016). Study of Tourism Capacity for Urban Tourism the Rule of Tourism Development in Mazandaran Province, Tehran: Resanesh Publication .
24. Oila, M., K. Mrrtines& L. Gabriel, "Tourism Management in Urban Region: Brazile Vest Urban Region", Journal of Sustainable Tourism, Vol. 29,Pp. 567- 569, 2012
25. Özgeriş, M., Karahan, F., Kılıç, A., Gül, O., Şahin, I., & Karaman, E. A. (2024). Cultural heritage management in the context of sustainable tourism: The case of Öşkvank Monastery (Uzundere, Erzurum). Sustainability, 16(22), 9964.
26. Reihanian, A. & Beinti Mahmood, N.Z. & Kahrom, E. & Wan Hin, T. (2012). Sustainable tourism development strategy by SWOT analysis: Boujagh National Park, Iran. Tourism Management Perspectives 4: 223- 228. anese tour guides, African Journal of Business Management, vol.5, No.4, pp: 1325- 1333
27. Tsai,W.H., (2010). An integrated approach for selecting corporate social responsibility programs and costs evaluation in the international tourist hotel, International Journal of Hospitality Management. 29 PP. 385?39

